

Nastavni plan i program zdravstvenog odgoja – srednja škola

Sadržaji i ishodi učenja zdravstvenoga odgoja integrirani u postojeće sadržaje nastavnih predmeta, školskih preventivnih programa, sate razrednika i projekata

Srednja škola – 1. razred			
Modul – Živjeti zdravo			
Sadržaji i ishodi učenja koji su integrirani u postojeće sadržaje nastavnih predmeta, školskih preventivnih programa, sate razrednika i projekata	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<p>TJELESNA AKTIVNOST Individualni program tjelesnog vježbanja Suvremene tjelovježbene aktivnosti (ekstremni sportovi)</p>	<p>sastaviti individualni program jedne tjelovježbene aktivnosti opisati dobrobiti, osobne tjelesne mogućnosti i moguće opasnosti pri bavljenju suvremenim tjelovježbenim aktivnostima (ekstremnim sportovima)</p>	<p>Nastavni plan i program</p>	<p>Tjelesna i zdravstvena kultura</p>
<p>MENTALNO ZDRAVLJE ŠKOLA, JA I OKOLINA Sudjelujemo u životu (nove) škole Dobri odnosi u novoj zajednici Donošenje odgovornih odluka</p>	<p>vrednovati osobni izbor iz perspektive zdravlja procijeniti vrijednost izbora svoga životnog stila s obzirom na zdravlje i osobnu dobrobit</p>	<p>ključni pojmovi definirani u okviru školskoga preventivnog programa</p>	
<p>ŽIVIM ZDRAVO</p>	<p>procijeniti opasnosti za zdravlje vezane uz specifičnost zanimanja za koje se školuje</p>	<p>ključni pojmovi definirani u okviru školskoga preventivnog programa</p>	
<p>PRVA POMOĆ Osnovni zahvati prve pomoći</p>	<p>primijeniti mjere sigurnosti na/pri (praktičnom) radu demonstrirati osnovne zahvate prve pomoći koji mogu spasiti život ugroženoj osobi</p>	<p>ključni pojmovi definirani u okviru školskoga preventivnog programa</p>	

Srednja škola – 2. razred			
Modul – Živjeti zdravo			
Sadržaji i ishodi učenja koji su integrirani u postojeće sadržaje nastavnih predmeta, školskih preventivnih programa, sate razrednika i projekata	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<p>TJELESNA AKTIVNOST Zakonitosti razvoja i održavanja funkcionalnih sposobnosti i snage Temelji fiziologije mišićnih napora Metode oporavka nakon pojačanih tjelesnih i umnih napora Aktivno provođenje slobodnog vremena</p>	<p>opisati važnost razvoja i održavanja funkcionalnih sposobnosti i snage i fiziološke procese prilikom mišićnih napora primijeniti metode oporavka nakon pojačanih tjelesnih i umnih napora usporediti različite načine provođenja slobodnog vremena napisati plan provođenja slobodnog vremena primijeniti zdravi stil življenja</p>	<p>Nastavni plan i program</p>	<p>Tjelesna i zdravstvena kultura</p>

<p><i>MENTALNO ZDRAVLJE</i> <i>Živčana stanica i sinapsa</i> <i>Moždano deblo i mali mozak</i> <i>Pojam i metode učenja</i></p>	<p><i>objasniti utjecaj alkohola i droga na živčano tkivo</i> <i>objasniti djelovanje alkohola na stanice malog mozga</i> <i>nabrojati vrste socijalnog učenja</i> <i>objasniti na primjerima učenje po modelu</i></p>	<p><i>Nastavni plan i program i ključni pojmovi definirani u okviru školskoga preventivnog programa</i></p>	<p><i>Biologija</i></p>
--	---	---	-------------------------

Srednja škola – 3. razred			
Modul – Živjeti zdravo			
Sadržaji i ishodi učenja koji su integrirani u postojeće sadržaje nastavnih predmeta, školskih preventivnih programa, sate razrednika i projekata	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<p><i>TJELESNA AKTIVNOST</i> <i>Očuvanje tjelesnih potencijala u depresijama i krizama</i> <i>Korištenje tjelesnih potencijala u urgentnim životnim situacijama</i></p>	<p><i>opisati potrebu održavanja tjelesnih potencijala na optimalnoj razini</i> <i>opisati primjenu različitih motoričkih gibanja u urgentnim životnim situacijama</i></p>	<p><i>Nastavni plan i program</i></p>	<p><i>Tjelesna i zdravstvena kultura i biologija</i></p>
<p><i>MENTALNO ZDRAVLJE</i> <i>Pojam i vrste čuvstava</i> <i>Suočavanje sa stresom</i> <i>Živčana stanica i sinapsa</i> <i>Moždano deblo i mali mozak</i> <i>Pojam i metode učenja</i></p>	<p><i>objasniti važnost pozitivnih čuvstava za mentalno zdravlje pojedinca</i> <i>objasniti reagiranje na stres s konzumacijom sredstva ovisnosti</i> <i>navesti primjer konstruktivnih ponašanja na stres</i> <i>objasniti utjecaj alkohola i droga na živčano tkivo</i> <i>objasniti djelovanje alkohola na stanice malog mozga</i> <i>nabrojati vrste socijalnog učenja</i> <i>objasniti na primjerima učenje po modelu</i></p>	<p><i>Nastavni plan i program</i></p>	<p><i>Psihologija – za gimnazije i strukovne programe u okviru kojih je planirana provedba nastavnog plana i programa iz psihologije</i></p>

Srednja škola – 3. razred			
Modul – Prevencija nasilničkog ponašanja			
Sadržaji i ishodi učenja koji su integrirani u postojeće sadržaje nastavnih predmeta, školskih preventivnih programa, sate razrednika i projekata	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<p><i>Sukobi motiva – frustracija</i></p>	<p><i>objasniti nastanak agresije kao posljedice frustracije</i> <i>objasniti načine konstruktivnog rješavanja sukoba na primjeru</i> <i>objasniti etiologiju agresivnog ponašanja primjerima individualnih razlika u toleranciji na frustraciju te učenju po modelu</i></p>	<p><i>Nastavni plan i program</i></p>	<p><i>Psihologija – za gimnazije i strukovne programe u okviru kojih je planirana provedba nastavnog plana i programa iz psihologije</i></p>
<p><i>Agresivno i prosocijalno ponašanje</i></p>	<p><i>objasniti povezanost empatije i prosocijalnog, altruističkog ponašanja</i></p>	<p><i>Nastavni plan i program</i></p>	<p><i>Psihologija – za gimnazije i strukovne programe u okviru kojih je planirana provedba nastavnog plana i programa iz psihologije i sociologije</i></p>

Srednja škola – 4. razred			
Modul – Živjeti zdravo			
Sadržaji i ishodi učenja koji su integrirani u postojeće sadržaje nastavnih predmeta, školskih preventivnih programa, sate razrednika i projekata	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<i>Istraživanja u području zdravstveno odgovornog ponašanja i percepciji zdravlja: mjerenje tjelesne aktivnosti i funkcionalnih sposobnosti</i>	<i>istražiti povezanost pravilne prehrane i redovite tjelesne aktivnosti</i>	<i>Nastavni plan i program</i>	<i>Tjelesna i zdravstvena kultura</i>

Nastavni program zdravstvenog odgoja – srednja škola

Sadržaji zdravstvenog odgoja u okviru sata razrednika

Srednja škola – 1. razred			
Modul – Živjeti zdravo			
Teme planirane za provedbu na satu razrednika	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<i>PRAVILNA PREHRANA (1 sat)</i> <i>Prehrambeni stilovi</i>	<i>obrazložiti važnost preuzimanja odgovornosti za vlastito zdravlje</i> <i>procijeniti posljedice poremećaja ravnoteže u organizmu</i>	<i>odgovornost za vlastito zdravlje</i> <i>prehrambeni stilovi</i>	
<i>MENTALNO ZDRAVLJE (2 sat)</i> <i>Nova škola – izazovi i odluke koje donosimo</i> <i>Vrijednosti izbora životnog stila</i>	<i>sastaviti pravila za dobre odnose u razredu/razrednom odjelu</i> <i>uvažavati različitosti</i> <i>donositi odgovorne odluke (prehrana, pušenje, spolno ponašanje)</i> <i>reorganizirati korištenje sna i odmora (po potrebi)</i> <i>zauzeti se za sebe</i>	<i>životni stilovi</i> <i>donošenje odluka</i> <i>uvažavanje različitosti</i>	
<i>OSOBNA HIGIJENA (1 sat)</i> <i>Utjecaj spolno prenosivih bolesti na reproduktivno zdravlje*</i>	<i>objasniti čimbenike rizika za reproduktivno zdravlje</i> <i>zaštita od spolno prenosivih bolesti (pravilna uporaba prezervativa)</i>	<i>reproduktivno zdravlje</i> <i>prevencija bolesti</i> <i>zaštita zdravlja</i>	<i>provedba planirana u suradnji s liječnikom školske medicine</i>

Srednja škola – 1. razred			
Modul – Prevencija nasilničkog ponašanja			
Teme planirane za provedbu na satu razrednika	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<i>PRIMJERENO PONAŠANJE</i> <i>Prevencija nasilja u različitim okolnostima – u vezi, sportu... (1 sat)</i>	<i>primijeniti nenasilne metode u rješavanju problema</i> <i>odoljeti pritisku vršnjaka</i> <i>povezati sadržaje odgovornog ponašanja</i>	<i>problem</i> <i>rješavanje problema</i>	
<i>PRIMJERENO PONAŠANJE</i> <i>Neprimjerene pojavnosti u školi i okolini (1 sat)</i>	<i>analizirati neprimjerene pojavnosti (nekvalitetna/neprijemljiva komunikacija, stigmatizacija, diskriminacija, omalovažavanje, vrijeđanja...)</i> <i>iskazati empatiju prema vršnjacima i odraslima</i> <i>promovirati odgovorno ponašanje</i>	<i>ponašanje</i> <i>rizična ponašanja</i>	

Srednja škola – 1. razred			
Modul – Prevencija ovisnosti			
Teme planirane za provedbu na satu razrednika	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
<i>Alkohol i droge – utjecaj na pojedinca, obitelj i zajednicu (1 sat)</i>	<i>prepoznati i povezati utjecaj alkohola i ostalih sredstava ovisnosti na pojedinca, obitelj i zajednicu</i> <i>prepoznati rizike i posljedice sredstava ovisnosti na reproduktivno zdravlje i njihovo korištenje tijekom trudnoće</i> <i>povezati osobnu odgovornost s odgovornim ponašanjem i brigom o zdravlju</i>	<i>rizično ponašanje</i> <i>osobna odgovornost</i> <i>odgovorno ponašanje</i>	

Rizična ponašanja i posljedice na obrazovanje te profesionalni razvoj i karijeru (1 sat)	prepoznati rizike povezane s korištenjem sredstava ovisnosti tijekom obrazovanja i profesionalne karijere izabrati strategije suočavanja s problemima	obrazovanje profesionalna karijera suočavanje s problemima	
--	--	--	--

Srednja škola – 1. razred**Modul – Spolna/rodna ravnopravnost i odgovorno spolno ponašanje**

Teme planirane za provedbu na satu razrednika	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
Razvijanje vještina potrebnih za odgovorno spolno ponašanje (2 sata)	raspraviti važnost donošenja autonomne i odgovorne odluke o stupanju u spolne odnose (što znači biti spreman/na?) usporediti različite stavove o spolnosti i uporabi zaštite raspraviti prednosti i nedostatke različitih odluka o spolnoj aktivnosti objasniti rizike rane spolne aktivnosti s obzirom na zarazu spolno prenosivim bolestima i neželjenu trudnoću opisati djelovanje, prednosti i nedostatke različitih kontracepcijskih metoda predložiti načine odupiranja vršnjačkim pritiscima obrazložiti važnost asertivnosti za odgovorno spolno ponašanje prepoznati, izreći i zastupati osobne granice i potrebe u vezi	odgovorno spolno ponašanje spolno prenosive infekcije (bolesti) kontracepcijske metode i sredstva odupiranje vršnjačkom pritisku	
Komuniciranje u vezi (1 sat)	raspraviti važnost ravnopravnog komuniciranja u partnerskom/prijateljskom odnosu protumačiti pojam i važnost intimnosti u vezi	komuniciranje u vezi intimnost u vezi komunikacijske vještine	
Medijski prikaz spolnosti (1 sat)	prepoznati važnost kritičkog promišljanja medijskih poruka o spolnosti prepoznati negativni utjecaj pornografije na viđenje ljudske spolnosti	medijski prikaz spolnosti negativan utjecaj pornografije	

Srednja škola – 2. razred**Modul – Živjeti zdravo**

Teme planirane za provedbu na satu razrednika	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
PRAVILNA PREHRANA (1 sat) Dodaci prehrani	interpretirati prikupljene informacije o zdravlju i bolestima te različitim pristupima zdravstvenoj kulturi procijeniti izbor životnog stila s obzirom na zdravlje i osobnu dobrobit	dodaci prehrani deklaracije prehrambenih proizvoda	
MENTALNO ZDRAVLJE (2 sata) Posljedice uzimanja lijekova i drugih sredstava na mentalno zdravlje Slobodno vrijeme	objasniti pravilnu uporabu lijekova opisati djelovanje pojedinih supstanci na mozak i druge organe sastaviti listu štetnih posljedica uzimanja lijekova i drugih sredstava ovisnosti (duhan, alkohol, klađenje, kockanje...)	lijekovi, posljedice uzimanja lijekova i/ili sredstava ovisnosti zlouporaba lijekova štetne posljedice ovisnosti slobodno vrijeme	
OSOBNJA HIGIJENA (1 sat) Zaštita reproduktivnog zdravlja*	objasniti znanstveni stav o uporabi kontracepcije objasniti potrebu redovitih ginekoloških pregleda obrazložiti potrebu otvorenog komuniciranja o spolnosti sa zdravstvenim radnikom	zaštita reproduktivnog zdravlja	provedba planirana u suradnji s liječnikom školske medicine

Srednja škola – 2. razred			
Modul – Prevencija nasilničkog ponašanja			
<i>Teme planirane za provedbu na satu razrednika</i>	<i>Očekivani ishodi</i>	<i>Ključni pojmovi</i>	<i>Napomena</i>
<i>PRIMJERENO PONAŠANJE</i> <i>Neprijmjerene pojavnosti u školi i okolini (1 sat)</i>	<i>analizirati neprijmjerene pojavnosti (nekvalitetna/ neprijmjerena komunikacija, stigmatizacija, diskriminacija, omalovažavanje, vrijeđanja...)</i>	<i>neprijmjereno ponašanje</i> <i>modeli (ne)prijmjerene komunikacije</i>	
<i>Kultura škole (1 sat)</i>	<i>promovirati odgovorno ponašanje</i> <i>ponašati se u skladu s pozitivnom kulturom škole</i>	<i>pozitivna kultura škole</i>	

Srednja škola – 2. razred			
Modul – Prevencija ovisnosti			
<i>Teme planirane za provedbu na satu razrednika</i>	<i>Očekivani ishodi</i>	<i>Ključni pojmovi</i>	<i>Napomena</i>
<i>Kockanje i klađenje adolescenata mladih (1 sat)</i>	<i>raspraviti mogućnost dobitaka u igrama na sreću, analizirati osnovne marketinške pristupe i strategije u promoviranju kockanja i klađenja</i> <i>opisati štetne posljedice kockanja i klađenja</i> <i>istražiti posljedice kockanja i klađenja na temelju dostupnih informacija</i> <i>prepoznati manipuliranje informacijama tijekom donošenja odluka u rizičnim situacijama</i>	<i>igre na sreću, utjecaj medija na kockanje</i> <i>klađenje i igara na sreću</i> <i>vjerojatnost</i>	
<i>Utjecaj medija i vršnjaka na korištenje sredstava ovisnosti (1 sat)</i>	<i>prepoznati čimbenike koji potiču ovisnička ponašanja</i> <i>primijeniti »korake« rješavanja problema u donošenju odgovornih odluka</i> <i>opisati načine na koje se može oduprijeti pritisku vršnjaka (okoline, medija...)</i>	<i>posljedice rizičnih ponašanja</i> <i>rješavanje problema</i> <i>donošenje odluka</i>	

Srednja škola – 2. razred			
Modul – Spolna/rodna ravnopravnost i odgovorno spolno ponašanje			
<i>Teme planirane za provedbu na satu razrednika</i>	<i>Očekivani ishodi</i>	<i>Ključni pojmovi</i>	<i>Napomena</i>
<i>Razvijanje vještina potrebnih za odgovorno spolno ponašanje (2 sata)</i>	<i>raspraviti mitove (netočne predodžbe) i činjenice o spolno prenosivim bolestima</i> <i>obrazložiti važnost odgovornog spolnog ponašanja i uporabe zaštite</i> <i>povećati vještinu komuniciranja o spolnosti i odgovornom spolnom ponašanju</i> <i>asertivno komunicirati odluke vezane uz vlastitu spolnost</i> <i>raspraviti moguće poteškoće u komunikaciji o spolnosti i odgovornom spolnom ponašanju</i>	<i>mitovi i činjenice o spolno prenosivim infekcijama (bolestima)</i> <i>asertivno komuniciranje</i>	
<i>Spolno/rodno nasilje i nasilje u vezama (2 sata)</i>	<i>prepoznati različite oblike rodno uvjetovanog nasilja</i> <i>naučiti kako pomoći sebi u slučaju izloženosti rodno uvjetovanom nasilju</i> <i>prepoznati načine pomoći drugima koji su izloženi rodno uvjetovanom nasilju</i> <i>prepoznati obilježja nasilne veze</i> <i>definirati različite oblike i moguće posljedice nasilnog spolnog ponašanja</i> <i>prepoznati situacije u kojima postoji rizik spolne viktimizacije</i> <i>objasniti vezu između nedostatka samopoštovanja i rizika spolne viktimizacije</i> <i>navesti moguće posljedice spolnog nasilja</i> <i>potražiti i dobiti pomoć u slučaju izloženosti spolnom nasilju</i> <i>pružiti podršku vršnjacima koji su proživjeli spolno nasilje</i>	<i>nasilje</i> <i>spolno nasilje</i> <i>rodno uvjetovano nasilje</i> <i>nasilje u mladenčkim vezama</i>	

Srednja škola – 3. razred			
Modul – Živjeti zdravo			
<i>Teme planirane za provedbu na satu razrednika</i>	<i>Očekivani ishodi</i>	<i>Ključni pojmovi</i>	<i>Napomena</i>
PRAVILNA PREHRANA (1 sat) Pravilna prehrana tijekom pojačanih tjelesnih i umnih napora	usporediti različite interpretacije i percepcije zdravlja sa zdravstvenim problemima povezati rizike različitih izvora (prehrana, higijena, pušenje, AIDS...)	prilagodba načina prehrane uvjetima	
MENTALNO ZDRAVLJE (2 sata) Donošenje životnih odluka u različitim životnim situacijama Planiranje budućnosti	donositi odgovorne odluke o zdravlju, školovanju, radu, ponašanju... planirati svoju budućnost (obitelj, izbor zanimanja...)	donošenje odluka planiranje	

Srednja škola – 3. razred			
Modul – Prevencija nasilničkog ponašanja			
<i>Teme planirane za provedbu na satu razrednika</i>	<i>Očekivani ishodi</i>	<i>Ključni pojmovi</i>	<i>Napomena</i>
PRIMJERENO PONAŠANJE Prevencija nasilja i nasilničkih ponašanja u različitim okolnostima – u vezi, sportu... (1 sat)	analizirati pojavnosti u školi i izvan nje ocijeniti stupanj usvojenosti životnih vještina	pojavnosti u školi i izvan nje životne vještine	
PRIMJERENO PONAŠANJE Neprijemne pojavnosti u školi i okolini (1 sat)	djelovati u skladu s naučenim primijeniti nenasilnu komunikaciju	nasilnička ponašanja	

Srednja škola – 3. razred			
Modul – Prevencija ovisnosti			
<i>Teme planirane za provedbu na satu razrednika</i>	<i>Očekivani ishodi</i>	<i>Ključni pojmovi</i>	<i>Napomena</i>
Alkohol i promet (1 sat)	prepoznati rizike s kojima se suočavaju mladi vozači (motociklizam i automobilizam) navesti rizike i posljedice korištenja alkohola i droga u prometu oduprijeti se pozivu alkoholiziranog vozača na vožnju ponašati se odgovorno u rizičnim situacijama (npr. na naturalnom putovanju)	rizici u prometu mladi vozači sigurnost u prometu	
Utjecaj sredstava ovisnosti na društveni i profesionalni život te karijeru (1 sat)	prepoznati utjecaj i posljedice korištenja sredstava koja izazivaju ovisnost na profesionalnu karijeru obrazložiti važnost osobne odgovornosti u društveno odgovornom ponašanju prema užoj i široj okolini analizirati rizične situacije primijeniti uspješne pregovaračke vještine u rizičnim situacijama zauzeti se za sebe	profesionalna karijera utjecaj rizičnih ponašanja radno mjesto tržište rada	

Srednja škola – 3. razred			
Modul – Spolna/rodna ravnopravnost i odgovorno spolno ponašanje			
<i>Teme planirane za provedbu na satu razrednika</i>	<i>Očekivani ishodi</i>	<i>Ključni pojmovi</i>	<i>Napomena</i>
Razvijanje vještina potrebnih za odgovorno spolno ponašanje (1 sat)	raspraviti načine i mogućnosti odgovornog ponašanja u rizičnim situacijama promicati planiranje odgovornog spolnog ponašanja utvrditi temeljna znanja o spolno prenosivim bolestima	rizične situacije odgovorno spolno ponašanje	
Brak, roditeljstvo i obitelj (1 sat)	definirati odgovorno roditeljstvo usporediti medicinska, religijska i feministička stajališta o prekidu trudnoće opisati suvremene promjene vezane uz brak (kasnije stupanje u brak, porast rastava, kontroverze vezane uz istospolni brak) i obitelj (različiti tipovi obitelji)	roditeljstvo brak obitelj	

Stereotipi o spolnosti, spolno zdravlje i spolna prava (1 sat)	raspraviti stereotipe i društvena očekivanja vezana uz spolnost definirati pojam spolnog zdravlja	stereotipi o spolnosti spolno zdravlje spolna prava	
Stigmatizacija i diskriminacija seksualnih manjina (2 sata)	definirati pojam seksualne orijentacije definirati pojam transseksualnosti izgraditi vrijednosti prihvatanja i tolerancije seksualnih različitosti prepoznati uzroke negativnog odnosa prema homoseksualnim osobama prepoznati različite pristupe homoseksualnosti (religijski, društveni, znanstveni i zakonski) prepoznati različite oblike nasilnog ponašanja prema pripadnicima seksualnih manjina informirati se o pravnom položaju seksualnih manjina u Hrvatskoj izgraditi vrijednosti prihvatanja i tolerancije seksualnih različitosti	diskriminacija stigmatizacija seksualne manjine uvažavanje različitosti	

Srednja škola – 4. razred

Modul – Živjeti zdravo

Teme planirane za provedbu na satu razrednika	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
PRAVILNA PREHRANA (1 sat) Informacije o zdravlju i njihova kritička interpretacija (oglašavanje i marketing)	prikupiti informacije o zdravlju iz različitih izvora analizirati informacije (ogläse i marketinšku ponudu) predložiti mjere za unapređenje zdravlja u školi	informacije o zdravlju unapređenje zdravlja	
MENTALNO ZDRAVLJE (1 sat) Višedimenzionalni model zdravlja (R. Eberts)	primijeniti višedimenzionalni model zdravlja u području tjelesnoga, emocionalnoga, socijalnoga, osobnoga i duhovnog zdravlja	višedimenzionalni model zdravlja zaštita duševnog zdravlja	

Srednja škola – 4. razred

Modul – Prevencija nasilničkog ponašanja

Teme planirane za provedbu na satu razrednika	Očekivani ishodi	Ključni pojmovi	Napomena
ODGOVORNO PONAŠANJE Na pragu punoljetnosti (1 sat)	koristiti pozitivne snage i resurse	osobne snage i resursi	
ODGOVORNO PONAŠANJE Odgovorno ponašanje (1 sat)	imenovati zakonske propise (prava i obveze) ponašati se u skladu s temeljnim/općim ljudskim vrijednostima	zakon i drugi pozitivni propisi odgovorno ponašanje	